

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

Abonamentul:

Pe un an 32 coroane.
Pe șase luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor, după învoială

Abonamentele și inserțiunile
să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Insemnări

Credința noastră

Sânt chinuitor de grele clipele cari le trăim. Le simțim ca veșnicii, ca încremenite în sufletul dornic după împărăția binelui visat. Mai ales când vedem soarta oscilându-și îndrăzneț nestatornica cumpănă, cum ridică neamuri sleite de puteri și coboară neamuri mistuite de silințele ce tac. Florii morții trec alături cu florii reînvierii.

Sânt grele clipele. Trecutul zace povarnic în ele, iar noi suntem dornici de viitor, porniți să vedem ziua de mâine, învesmântată cu soarele dreptății evanghelice, a păcii lui Hristos.

Neamul omenesc suferă astăzi cumplit, suferă sub legile lui Dumnezeu și poruncile firii. Suferința aceasta apare gândirii ca un act de nimicire, o rostopolire în prăpastiile păgânității sălbatice. Și nu e. E numai ispășirea păcatelor. Am vătămat legile binelui pentru înfaptuirea căruia sântem chemați pe pământ. Am îndrăgii răul, întunecul și el ni-a înmuiat sufletele în sânziuri, cari parecă n'au de gând să se mai ostoie. Dumnezeu prin căile firii își dovedește dreptatea, răsplătind fiecăruia după cuviință. Tot odată prin suferință aduce cele mai minunate primeniri și scoate binele din robia răului.

Inclinăm spre desnădejde și nu-i drept ce facem. Desnădejdea răsare în lipsa credinței. Și noi vrem, trebuie să avem o credință. Credința că nimic nu se pierde în marea gospodărie a firii. Că Dumnezeu răsplătește faptele, vorbele, gândurile și simțirile noastre. Oscar Wilde a aflat adevărul acesta scris cu litere de foc pe podelele și pereții temniței, în care a fost aruncat

și l-a revelat prietenilor săi în cuvintele: «In gospodăria foarte simplă a naturii nimic nu primește decât ceea ce dă el însuși».

Și neamul nostru a dat, a jertfit mult în lupta destănuțată pentru ispășirea păcatelor și pentru biruința binelui în lume. La hotarele țării, prin munții Italiei, pe războaiele Sârbiei, printre pietrele Muntenegrului și pe stepele întinse ale Rusiei înfloresc din belșug trandafirii și rodiile. Dar nu-s trandafiri și nici rodii, ci sângele inimii vărsat de credincioșii noștri. Ei au luptat vitejește săvârșind fapte mari, fapte slăvite de toți, pentru apărarea gleei strămoșești, a tronului, a stăpânitorului, chip dumnezeesc trimis în lume pentru a judeca după dreptate pricinile neamurilor. Dar faptele de vitejie prin jertfirea de sine sânt cu puțință numai când duhul ce le hotărăște e sprijinit pe o înaltă putere morală. Și puterea aceasta morală, care-i temelie faptelor mărețe ale credincioșilor noștri izvoarește din umilele și desmoștenitele locașuri: biserica și școala românească. Adevărul acesta și conștiința lui clară, ne întărește și asigură nădejdea, că școala și biserica românească și prin ele duhul românesc își va primi răsplata cuvenită a jertfelor, creindu-i-se prielnice condiții pentru desvoltarea lui nestăvilită, cerută de poruncile firii. Doar răsplata nu vine dela oameni, ci prin legile naturii dela Dumnezeu, izvorul binelui, al dreptății absolute. Aceasta-i credința noastră.

Asquith despre pace. Asquith, fostul premier al Angliei, într-o vorbire ținută în Manchester cu privire la pace a spus următoarele:

Cu cât sântem mai încrezători în biruința definitivă, cu atât mai băgători de seamă trebuie să fim la împrejurarea, ca

jertfele noastre nepilduite să nu rămână pierdute, ci să ne asigure o «pace curată», proprie să creeze o nouă politică internațională și să robească cu desăvârșire furiile războiului. Sub «pace curată» înțeleg pacea prin care întreaga lume să-și ajungă scopul, pentru care luptăm noi. Numai o astfel de pace putem încheia, care apără toate neamurile, pe cele mici și pe cele mari deopotrivă în contra poftii de jaf, și asigură tuturor dreptul de liberă dispunere.

Presa

Puterea armei condeiului este de mult recunoscută, iar războiul actual i-a scos și mai mult la iveală valoarea.

Astăzi diplomații, comandanții de armată, împărații și regii vestesc adevărul despre menirea și greutatea cuvântului scris al gazetelor.

Presa de astăzi își are izvorul în ziaristica nemțească. Cea mai veche gazetă săptămânală s'a tipărit la Strassburg în 1609. Exemplul l-a urmat în curând numeroase orașe nemțești: Berlinul, Viena, Frankfurtul pe Mein, Colonia.

Pe la 1620 unele orașe mari aveau câte trei ziare săptămânale: Bântuea pe atunci războiul de 30 de ani, care — cam în felul celui de acum — deșteptase mult dorul de citit al oamenilor.

Dar nici veacul acesta și nici cel următor, al 18-lea, ba nici o mare parte din al 19-lea veac, nu s'a bucurat de libertatea comunicării gândurilor, — presa vremii din aceste veacuri era mult împedecată în discutarea și lămurirea ideilor. Cenzura își jucă rolul asupritor, de sigur altfel, decât bună oară cenzura de astăzi.

Pas însemnat face ziaristica în momentul, când gazeta săptămânală

se schimbă în zilnică. Foarea săptămânală, de aici încolo, are menirea de a servi interese profesionale sau de petrecere, iar revistele lunare voiesc să împrăștie în cercuri mai largi o cultură științifică.

Prin libertatea de presă se ridică ziarele la gradul unui factor impunător.

În țările culte din apus, cu deosebire în Germania, ziaristii cunosc și păstrează demnitatea condeiului. Deși se combat și acolo, după partidele de care se țin, tonul lor rămâne de obicei la înălțime. Pe lângă toată deosebirea de idei, când pornesc între sine la harță, poartă o luptă de oameni cu adevărat bine năvăliți, cari țin în orice împrejurare la formele alese ale vorbelor, precum și la faptul de a judeca obiectiv. Aceasta este taria lor.

Veninoasele săgeți, — atât de des folosite în presa popoarelor cu o cultură începătoare, — nu sânt mănuite în gazetele Germaniei.

Presa astfel își împlinește menirea, dacă toată greutatea cuvântului o întrebuințează pentru a scoate la lumină adevărul folositor binelui comun.

În timpuri critice, ca cele ale războiului de astăzi, mai ales trebuie să se ferească — ne gândim la cele petrecute nu de mult în țara vecină — de a-și amăgi cititorii, sau a-i înșălăbăci în patimile lor. Ziaristii, schimbați în oameni de afaceri, sânt aceia cari au compromis presa României.

Noi românii de dincoace, pe lângă toată înrădăcinarea apropiată ce o avem cu cei de dincolo de munți, am stat mai mult sub înrăurirea presei germane. Dacă efectul, din punct de vedere gramatical nu ni-a fost priincios, în schimb la noi, în Ungaria și Ar-

FOIȘOARA

Cântec de prizonier

— Din anii războiului —

Călătoare rândunele
Trec în sbor spre țara mea,
Și, privind cu dor la ele,
Mă săgeată jalea grea.

Când spre casele albite
S'or abate 'n al lor sbor,
Le-or vedea că-s năruite
De dușman răsbunător.

Și măicuța plângătoare
Va ieși duioasă 'n prag:
— «Rândunele călătoare,
Unde-i puiul mamei drag?»

Să nu spunei maicii mele,
Că rob la ruși m'ați văzut,
Că trăiesc azi zile rele
Pe pământ necunoscut.

Doamne stinte, mă rog Ție,
Du-mă ear în țara mea,
Du-mă 'n câmp de bătaie,
Și-mi dau totul pentru ea.

Averea unei reuniuni

— Dări de seamă —

I

În «Biblioteca meseriașilor români» a apărut sub Nr. 6 broșura d-lui Tordășianu: «Agoniseala bănească a Reuniunii sodalilor români din Sibiu în timp de 20 de ani.»

Este o dare de seamă despre averea reuniunii și expunerea împrejurărilor care au dat motiv la crearea alor 23 de fonduri și 21 legate.

Averea curată e de 47,892 coroane și 17 fil.

Această avere, dacă nu întreagă, dar în cea mai mare parte este agonisită creșterea din partea d-lui V. Tordășianu, președintele reuniunii.

Trebuie să recunoaștem meritul, ce revine îndeosebi neobositului președinte, care s'a știut folosi de ocaziile potrivite, și a îndemnat și a lucrat vreme de 20 de ani, neluând în seamă prejudițiile și obstacolele multe ce a întâmpinat.

Eată exemplu grăitor, ce este în stare să facă dragostea desinteresată și munca stăruitoare pentru realizarea unui ideal. Este dovadă vie, că succesul întreprinderilor noastre depinde în mare măsură dela căldura inimii, dela curățenia muncii ce depunem întru realizarea lor.

prinderilor noastre depinde în mare măsură dela căldura inimii, dela curățenia muncii ce depunem întru realizarea lor.

Oamenii, cari astfel știu lucra, sânt convinși, că recunoștința au să o caute în conștiința proprie de a fi împlinit cu sfințenie datoriile.

Lumea, îndeosebi astăzi, cum vedem, aruncă banul cu multă ușurință.

Fără voie îmi vine în minte la acest prilej istorioara următoare:

Un negustor foarte bogat din Hamburg chemase odată pe 30 de prieteni la masă.

Soția lui voia să-i ospeteze și cu ceva mâncare rară, neobișnuită în Hamburg: ar fi voit să le poată pune la masă *păstarvi*.

Fiind însă în părțile acelea păstravii foarte scumpi, — păstravul și galbinul, — înainte de a cumpăra, voia să se înțeleagă cu soțul său.

El zise: «Putem face și cheltuiala aceasta; starea noastră ne permite să facem și mai mult, dar eu mă tem, să nu păcătuim; ar fi mai bine să lăsăm lucrul în pace. Cugetă, draga mea, câți oameni săraci și lipsiți putem ajutama cu banii, ce ar trebui să-i dăm pentru păstravi!»

Sosind ziua, în care erau chemați

oaspeții la prânz, negustorul puse pe masă o tipsie acoperită.

Pe când mâncau, istorisii prietenilor săi ce avea de gând să facă soția sa, le aminti și de prețul afară din cale mare al păstravilor. Pe urmă le zise, că s'a socotit, să le dea un fel de bucate și mai bune.

Și zicând acestea, descoperi farfuria și grăi: «În locul păstravilor sânt aici 30 de galbini; vă rog luați fiecare câte unul și-l dați unui sărac. Cred că și d-voastră vă plac mai bine bucatele acestea, decât păstravii.»

— «De bună seamă», răspunseră cu toții într'un glas, iar unul din ei adăuse:

«Eu cred că n'am isprăvit cu asta. Ca bucatele să fie și mai bune, așa gândesc că n'ar fi rău, dacă fiecare din noi ar mai pune un galbin la galbinii din tipsie. În acest fel se vor împărtași mai mulți săraci de binefacere, și bucuria va fi mai mare.»

Toți cei de față la exemplul și îndemnul acesta puseră câte un galbin în tipsie, iar unul încheie cu cuvintele:

«Cu oarecare bunăvoință și judecată cât bine s'ar putea face, și câți oameni n'ar putea fi ajutamați și mângăiați din banii ce-i dăm fără să ne gândim pentru atâtea lucruri de prisos și pentru nimicuri!...»

deal, nu s'au desvoltat stările de lucruri imposibile, care au grădărit atâtea nenorocire și rușine pe o țară tină și exploatată, cum este a regatului vecin.

La noi lucrarea ziarelor s'a pornit cu dragoste sinceră de neam, și cu dorul de a ajunge la mai bine și la mai frumos. Calea aceasta s'a bătut cu voință de fier, cu multă încredere de izbândă, și cu bogate jertfe de bani și sănătate.

Războiul ni-a pus și nouă alte numeroase și felurite piedeci în drum...

Dar, situația actuală nu va dura cât lumea, ba nu mai încapă îndoială, războiul este pe ducă.

În vederea timpurilor de muncă ce se apropie, așezământul umanitar ce-l avem, epitropia *fundațiunii pentru ajutorarea ziariștilor români din Ungaria* a publicat, în clipa cea mai potrivită, apelul său la duhul de jertfă mai ales al economilor, comercianților și industriașilor, cari prin hărnicie și prevedere au obținut rezultate materiale frumoase și neobișnuite mai înainte. Epitropia îi invită să contribuie și să creeze viitorilor noștri gazetari o stare «mai suportabilă, decât aceea, sub a cărei povară au sucombat în trecut mulți dintre cei mai talentați purtători ai condeiului»... Căci: «Cine ce dă, lui îș dă».

Sub impresia acestui călduros apel al epitropiei fundațiunii ziariștilor am ținut să spunem adevărurile de mai sus.

Cuvântul Maiestații Sale

În vorbirea Sa din 27 Sept. a Maiestații Sale domnitorului Carol, rostită la sosirea celor 400 de copii vienezi, veniți cu vaporul de către Budapesta spre Viena, a zis următoarele:

Războiul care durează de patru ani trecuți, și al cărui sfârșit grabnic îl dorim cu toții, a pus sarcini uriașe pe umerii locuitorilor. Purtăm suferințele acestea în convingerea, că nu dorim altceva, decât să putem trăi cu toții în pace și neturburați pe pământul patriei noastre. Toți cetățenii simt, că Eu și Împărăteasa regină consimțim din tot sufletul cu dânsii, și întreg gândul nostru se îndreaptă într'acolo, ca prin ajutorul lui Dumnezeu să *mântuiesc popoarele mele de încercările amare și să le asigur puțința unei existențe bine întocmite.*

Cât bine s'ar putea face, dacă am avea inimă cu adevărată iubire de oameni. Nădăjduim că doară acest război cumplit să ne schimbe cu vremea, și în locul urei să se sălășluiească în inimi răvnă de a lucra și pentru alții, nu mereu pentru noi.

Felicităm reuniunea sodalilor pentru prezidentul ei harnic, căruia, îi dorim încă multe zile senine, tărie și stăruință, ca să împlinescă frumoasa operă începută. N.

II

În aceeași materie se scriu în revista dela Geoagiu, *Convorbiri Științifice*, următoarele aprei, sub titlul: *Cum se realizează progresul?*

Prin activitatea oamenilor pasionați, stăruitori până la îndărătnicie în practicarea binelui.

Numai așa ne putem explica bunăoară activitatea dlui Victor Tordășianu. Nu e vorbă de activitatea d-sale oficioasă ca exactor arhidiecezan, ci de activitatea-i extra-oficioasă, ca prezident al Reuniunii de înmormântare, ca secretar al Reuniunii de agricultură, și îndeosebi ca prezident al Reuniunii sodalilor români sibieni.*

*) Vezi Biblioteca meseriașilor români Nr. 6: Agoniseala bănească a «Reuniunii sodalilor români din Sibiu în timp de 20 ani». Dare de seamă de Victor Tordășianu, prezident.

Nr. 9400 Bis. 1918.

Act oficial

Direcțiunea societății *Crucea roșie* cu data de 12 Sept. a. c. Nr. 24257, mulțumește Consistorului pentru suma de Cor. 3857-22, colectată pentru alinarea durerilor ostașilor răniți în război și cere a se aduce aceasta la cunoștință publică ca mulțumită organelor noastre parohiale, prin mijlocirea cărora s'a făcut colecta.

Aducem aceasta la cunoștință tuturor celor interesați.

Sibiu, din ședința Consistorului arhidiecezan, ca senat bisericesc, ținută în 11 Septembrie 1918.

Vasilie Mangra m. p.,
arhiepiscop și mitropolit.

Dr. Octavian Costea m. p.,
secretar.

Criza guvernului din Germania. Cancelarul imperial, contele Hertling, și secretarul de stat Hintze au fost în 29 Septembrie la marele cartier general german. Din izvor autorizat se anunță, că împăratul Wilhelm a primit *demisiunea* cancelarului. Este probabil, că se va forma acum un guvern democratic.

În autograful, prin care împăratul Wilhelm primește demisiunea cancelarului, zice următoarele: Doresc, ca poporul german să colaboreze mai cu efect decât până acum la hotărârea sorții patriei noastre. Voința mea este prin urmare, ca *bărbații cari se bucură de încrederea poporului, să participe în măsură întinsă la drepturile și datoriile guvernului.* —

Cine va fi viitorul cancelar imperial? Se pomenesc următoarele nume: Bethmann-Hollweg, Bülow, — amândoi au mai fost cancelari, — apoi Solf, Payer, Fehrenbach și Brockdorff-Rantzau.

Țările neutrale și pacea. Ziarul olandez Allg. Handelsblad scrie:

Înainte de a ne putea rosti judecata asupra situației create prin întâmplările din Bulgaria, trebuie să așteptăm rapoarte mai amănunțite. Pasul făcut de guvernul lui Malinov este de importanță deosebită. Germanii n'au avut niciodată iluzii despre Bulgaria, care a intrat în acțiune ca să-și realizeze anumite aspirații naționale, și nu din înșufleșire sau prietenie pentru Germania. Când bulgarii și-au realizat în parte scopurile, și au văzut că nici prin mijlocirea puterilor centrale nu pot ajunge *totul*, și-au schimbat dispozițiile. Pacea dela București, care n'a dat Bulgariei toată Dobrogea, a provocat căderea lui Radoslavov; ear urmă-

torul său, *Malinov*, are simpatii pentru înțelegeri. Armata bulgară fiind bătută acum, bulgarii se năzuiesc să mântuească ceea ce mai poate fi mântuit.

Știrile războiului

Între Reims și Verdun s'a pornit de nou ofensiva înversunată a francezilor și americanilor. În același timp au reluat și englezii încercările de a sparge frontul în direcție spre Cambrai. Năvala infanteriei se dă și acum sub scutul de *tancuri* și foc de *artilerie*. Frontul german este împins îndărăt, în mai multe locuri; însă spargerea lui n'a isbutit.

Din Sofia se comunică ziarului Az Est, că tratativele de armistițiu și de încheierea păcii între Bulgaria și înțelegeri au avut succes. Bulgarii primesc condițiile puse, și tratativele își pot lua începutul.

Cu toate acestea, după zările din Berlin dela 1 Octombrie, regele Ferdinand al Bulgariei a trimis atât împăratului Wilhelm, cât și monarhului Carol o telegramă, în care îi asigură despre credința sa de aliat.

Situația politică

Infrângerile suferite de armata bulgară au stârnit puternice valuri și în politica internă a țerii noastre. Premierul ungar, Wekerle a convocat imediat după luarea stirei privitoare la împrejurarea că bulgarii cer sistarea ostilităților — pe miniștrii cabinetului său de consiliu. Aici a lămurit situația creată de evenimentele din Balcani. Nu s'a mulțumit numai cu atât, ci a ținut să lămurească și partidele politice prin căpeteniile lor. Presei a dat comunicate oficiale pentru liniștirea publicului.

Contele Stefan Tisza a declarat în clubul partidului muncii: «Puteam fi liniștiți, în credința că chestiunea balcanică e deslegată conform dorințelor noastre, și iată ni s'a creat pe neașteptate o situație nouă. În clipita aceasta pe lângă măsurile militare ce le-am luat, lucrul principal e ca națiunea să nu-și piardă puterea morală și sângele rece. Aceasta e singura cale pentru a ne apăra în contra altor năcazuri mai mari și pentru a promova cât mai mult înfăptuirea păcii».

Eroi morți pe câmpurile de luptă din Ardeal

După respingerea armatei române din Ardeal comănduirea militară germană, în înțelegere cu conducerea armatei noastre, a trimis la Sibiu mai mulți ofițeri din statul ingineresc spre a construi cimitire potrivite pe seama eroilor căzuți pe câmpurile de luptă de Ardealului.

Un corespondent al ziarului Budapesti Hirlap a avut o convorbire cu căpitanul de inginerie Hans Kurt, care a spus următoarele cu privire la construirea cimitirelor:

S'au înființat coloane de exhumare mai ales din oameni, cari au luat parte la

luptele din Ardeal, și astfel știu cel puțin aproximativ, că după încetarea luptelor unde au fost îngropați cei căzuți.

Cu toate acestea munca de exhumare era anevoioasă acolo, unde cei căzuți fuseseră îngropați prin munți, mai ales la granița Hunedoarei și a Sibiului.

Într'un an și jumătate s'au exhumat aproape 30 mii de soldați morți, mai ales soldați dușmani. La cei morți firește nu se face deosebire între dușman și prieten: toți sânt tratați cu aceeași pietate.

Înainte de începerea lucrărilor de exhumare, am procurat lista celor căzuți și celor dispăruți.

Lista celor dispăruți a fost necesară, fiindcă cu ajutorul ei s'a constatat, că unii din dintre dispăruți sânt deja morți, ceea ce e de însemnat să se știe mai ales din punctul de vedere al moștenirii. Bunăoară, s'a aflat în pasul Surducului un mormânt comun, în care zăcea și un locotenent german. Am avut cunoștință din listă, că în ținutul acesta a dispărut un locotenent german. I-am căutat deci semnul de identitate pe care soldații germani îl poartă atârnat de un lanț la pept, și am constatat, că locotenentul dispărut e identic cu cel aflat în mormântul comun.

Acum cel puțin știe soția lui cu siguranță, că a murit, căci mai înainte știindu-l numai dispărut l-a căutat prin România și Rusia, fiindcă românii au predat rușilor prizonieri mulți.

Pe seama eroilor căzuți în Ardeal s'au pregătit opt cimitire frumoase: în apropiere de Petroșeni, Sibiu, Brașov, Chezdi-Oșorhei, și Ciuc-Sereda.

Predarea oficioasă a cimiterelor va fi în Octombrie a. c. Cimitirele au exterior grav și impunător.

Mormântul fiecărui soldat e însemnat cu un semn făcut din fier; iar înfățișarea externă a cimiterului e promovată și de frumuseța naturală a ținuturilor din jurul cimitirelor.

Supte aeriene cu italienii

Secția maritimă a ministrului de război imp. reg. comunică următoarele:

Fiindcă în zilele din urmă a fost vreme foarte frumoasă, aeroplanelor austrungare în jurul Adriaticei au desvoltat o vie activitate.

O grupă a aeroplanelor noastre, în noaptea spre 19 Sept. a. c. a atacat cu succes stabilimentele de aeroplane din Veneția ale italienilor și tabăra numită «*Stabilimento Balnearo*» din apropierea deltei râului Piava.

Aeroplanelor s'au apropiat mult de pământ, și astfel hala stațiunii de aeroplane Vignole, de lângă Veneția, a fost nimerită în plin. Aeroplanelor după aceasta s'au întors fără pierderi.

În noaptea spre 20 Septembrie mașinile noastre de sburat au atacat stabilimentele întinse din porturile dela Valona, au aruncat bombe asupra unor locuri luate bine la țântă, au împușcat cu succes asupra tunurilor de apărare, și apoi s'au întors.

În cursul nopții s'au înălțat aeroplane dușmane, să le alunge; dar n'au isbutit și nici n'au putut începe atacul.

Dușmanul a fost foarte activ atât la miez-noapte, cât și la miez-zi. După atacul îndreptat asupra Veneției, italienii au vestit lumii că aeroplanelor lor au dobândit mare glorie. Dar evenimentele cari au urmat de atunci încoace, au dovedit, că lauda italienilor e departe de realitate. Căci atacurile lor se îndreptau asupra unor puncte mai puțin sau de loc apărate, deci neînsemnate din punct de vedere militar. Însă unde se așteptau la contra-atac efectiv din partea noastră, aeroplanelor italiene sburau la înălțimi mari. Astfel s'a dovedit, că italienii țin mai mult la asigurarea persoanei lor, decât la îndeplinirea însărcinărilor primite.

Aeroplanelor italiene au aruncat bombe în 11 Sept. 1918 asupra orașelor San Giovanni di Medua și Alessio. Bombe au rănit câțva oameni și au cauzat pierderi materiale neînsemnate.

În 12 Septembrie 1918 au apărut mai multe aeroplane dușmane asupra orașului Durazzo, dar n'au cauzat nici un fel de pagubă.

În 15 Sept. a apărut un aeroplan dușman asupra Polei și a aruncat 16 bombe dela o înălțime foarte mare, fără nici un succes. În aceeași zi tunurile noastre apărătoare au pușcat un aeroplan dușman în jurul orașului Fiume. În aeroplan era un singur aviator, un locotenent, care a fost prins. Tot în ziua aceea după amiază un aeroplan dușman s'a arătat asupra Parenzei, dar zădărnice a aruncat bombe.

În 15 Sept. 2 aeroplane au atacat insula Pogo. Au aruncat bombe, care au rănit grav pe un copil și au stricat trei case.

Nu poate avea structură sufletească de toate zilele omul, care pentru întărirea materială a societății meseriașilor, nu pregetă să cerșească, la toate convenirile sociale, cu pălăria purtată dela om la om, «câte un ban de orfan». Publicul mare înțimpină la început cam cu zimbet disprețuitor apucătura nouă, dar mai târziu se împacă cu ideea și reclama el însuși adunarea de crețari cu pălăria, căreia la sfatul iscusitului compactor Petru Ilieș, care a confecționat însuși o pălărie de tinichea, i s'a dat numirea de tot potrivită și proprie de a storce prinoase: «Pălăria Dumnezeu vede». Resultatul acestei pălării fermecate a fost vreo 2000 coroane.

În 6 Iulie 1900 dl Tordășianu cu 6 prieteni ai săi, prin contribuiri de câte 20 bani, în total 140 bani, întemeiază fondul de 20 bani, numit și al Halei de vânzare.

La 31 Decembrie 1917 starea acestui fond era de Cor. 38.994-75 Sdravăn progres.

Multe din cele 23 fonduri, specificate în broșura interesantă despre Agoniseala bănească a societății, sânt întemeiate direct de dl Tordășianu. Și aproape toate fondurile și legatele au fost alimentate prin îndemnul și stăruința neobosită a d-sale. La 31 Dec. 1917, Reuniunea meseriașilor dispunea de 22

fonduri cu avere totală de Cor. 63,378-14 și de 18 legate cu. 5,297-71 sau în total de o avere de Cor. 68,675-85 plasată parțial în casa Reuniunii din Strada Brukenthal Nr. 17.

Am merge prea departe, dacă am cerca să repetăm datele interesante privitoare la inițierea, înființarea și menirea tuturor fondurilor și legatelor, anintite în broșura d-lui Tordășianu. În schița prezentă fixez numai stăruința d-sale, însuflețirea pentru binele obștesc. Detractori va fi avut și va avea. Dar nu prin bătălii și cărcoteli progresa lumea Mizeriei va fi suferit și va suferi, din partea celor mici de inimă și de minte. Dar nu pe răutățile celor ignoranți se poate întemeia societatea! Sufletele mici, pigmeii răutăcioși ai neamului, se osândesc pe sine înșiși. Să nu le dea Dumnezeu ce doresc ei altora!

Sufletele alese, entusiaste, lucreze mai departe, în direcțiile apucate. Ne trebuie lucrători în toate părțile. Și în special câte un dl Tordășianu ori câte un dl Precup, ni-ar trebui în toate centrele cu meseriași de ai noștri.

Un grup mai mic al aeroplanelor noastre s'a întâlnit în 17 Septembrie cu un număr mult mai mare de aeroplanе dușmane în partea nordică a Adriaticei. Dar aeroplanеle dușmane n'au obținut nici un rezultat, ear ale noastre s'au înapoiat fără pierdere.

Șase aeroplanе italiene au atacat în 19 Sept. orașul Durazzo, alte șase aeroplanе insula Logosto, aruncând bombe de calibru mare. Italienii încă n'au raportat despre aceste întreprinderi, dar e de presupus, că comunicatele dușmane vor raporta, despre scufundare de vapoare și izbucniri de foc. Fapt este, că n'au cauzat nici un fel de pagubă.

Înainte de aceasta, în 17 Septembrie, 12 aeroplanе terestre engleze și cinci aeroplanе italiene maritime au aruncat bombe asupra orașului Durazzo. Un soldat și doi albanezi au fost omorâți.

Un grup de aeroplanе dușmane, compus din 7 unități, a atacat Pola în 19 Sept. Aeroplanеle au apărut pe la amiază la o înălțime de vreo 5000 metri și au aruncat 32 bombe: o parte a bombelor a căzut în apă, celelalte abia au deteriorat câteva case particulare. Încolo nici o pagubă.

Cu toate acestea, italienii au raportat nu mai știm a căta oară, că au făcut scrum Pola împreună cu arsenalul.

Nu putem să reproșăm dușmanilor noștri dacă din când în când își plasează pe la noi câteva bombe. Dar în loc de-a face câteva găuri în pământ și a deteriora case particulare omorând sau rănind câțiva oameni nevinovați, mai bine ar face să pună pază gurii lor și să nu se laude la lume cu vitejia aviatorilor lor.

Ungar și maghiar

— O deosebire —

Ziarul din Viena *Fremdenblatt* scrie:

Cunoaștem de câteva zile hotărârea ministerială austriacă dela 1 Iulie 1918, prin care se statorește și în mod oficial deosebirea între cuvântul *boem* și *ceh*. De aici încolo expresiunea «boem» are să se întrebuinteze ca termen *geografic*, ear expresia «ceh» pentru a arăta caracterul *național*.

Astfel, în viitor certificatele școlare nu vor mai vorbi despre «limbă boemă», ci «limbă cehă»; consilierii școlari în Boemia și Moravia nu se vor mai deosebi ca inspectori germani și boemi, ci ca germani și cehi ș. a. m. d.

În sfârșit s'au convins și căpeteniile noastre, că trebuie să se pună o stavilă falsificării și încurcării de limbă. Căci precum în Austria se vorbește sau nemțește, sau cehește, polonește, rutenește, slovenește, italienește sau sârbește, dar *nu austrienește*, tot asemenea în Boemia nu se vorbește boemește, ci sau nemțește, sau cehește.

Urmează, în mod analog, să ne deprindem a face aceeași deosebire și între cuvintele *ungar* și *maghiar*, și să întrebuintăm pe cel dintâi ca termen politic geografic, ear pe al doilea ca termen pentru limba unui popor. Căci nici în Ungaria nu se vorbește o *limbă ungară*, ci sau maghiară (ungurească), sau germană, sârbă, slovacă, română, rutenă, sau croată.

Va să zică, putem vorbi despre țările coroanei ungare, despre bunătățile vinurilor ungare, despre belșugul minelor ungare; dar nu vom mai avea la universitatea din Viena lectori de limba ungară, ci numai de limba maghiară; articolul despre literatura ungară și limba ungară din lexiconul de conversație Meyer va trebui să poarte titlul corect de literatura maghiară și limba maghiară.

Guvernul ungar nu va face, cum făcuse dieta boemă dela 1861, care voea să influențeze asupra întrebuintării corecte a cuvintelor germane.

Maghiarul este prea mândru și prea cavalier, decât să voască a deșteptă credința în oamenii incolți, că Ungaria este locuită numai de maghiari, și că fie care ungar este maghiar.

Dela sate

I

— Însmormântarea unui preot —

În 8/21 Septembrie a. c. am petrecut la cele eterne pe părintele sufletesc, încărunțit și apăsător de anii grei, 71 ai vieții sale pământești și 42 ani ai activității sale preoțești, — pe *Nicolae Enciu*, parohul din Telina, în protopopiatul Sighișoarei.

Om venerabil, pe care tot jurul îl cunoștea, a fost părintele Enciu.

Deși bătrân, alergă totuși bucurola la orice serviciu fără considerare la depărtări sau la alte pedeci.

Ca bărbat din generația veche, eră

simplic la vorbă și la port, dar bogat în înțelepciune și însușit pentru tot ce eră românesc; lesne iertător, curajos și hotărât în fața greutăților împreunate cu îngrijirea unei numeroase familii.

Biserica cea mai spațioasă și mai impunătoare din tractul Sighișoarei, împreună cu școală nouă și încăpătoare, vestesc vrednicia poporului și în deosebi a conducătorului său neobosit.

În ziua însmormântării, care eră și praznicul «Sf. Măriei micii», publicul din jur, în mare număr, intelectuali și popor, s'a adunat pentru a da ultima onoare preotului încetat din viață.

Însmormântarea s'a făcut la orele 12 din zi prin preoții: Ioan Hertioagă din Dăia-săsească, Valer Cosma din Iacșdorf, Ioan Greceanu, preot militar afară de serviciu (paroh în Lovnic), Andrei Moldovan, preot militar, din Hendorf, Ilie Păstina, din Criș și tinărul paroh Miron Neagu din Retșdorf.

La finea prohodului, panegiricul l-a ținut parohul Ioan Hertioagă, scoțând la iveală rodnica lui activitate, iar la mormânt l-a parentat subscrisul în numele colegilor tractuali.

Il deplâng: soția, cu mulți fii și nepoți. Dorindu-le din inimă tărie și mângăiere, ne despărțim de răposatul Nicolae Enciu cu strămășesul: «Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii».

Andrei Moldovan

preot militar.

II

— Sfințire de biserică —

În timpurile extraordinare de astăzi, poporul român din *Blăjeș* a avut o zi de bucurie și de mare însemnătate. Duminecă, 9/22 Septembrie a. c. s'a sfințit biserica noastră pictată acum de pictorul bisericesc: Nicolae Baciu din Agărbici și Lazar Văsiu din Săliște.

După inscripția veche, dela ușă la intrare, biserica s'a edificat în 1790, va să zică cu 128 de ani înainte de asta. Zăgrăvit s'a tot atunci ori mai târziu, nu se știe.

Pictura veche a bisericii, în timpul din urmă, s'a fost sters și stricat. S'a ivit deci trebuința să se zugrăvească din nou. Bunul Dumnezeu ni-a rânduit nouă, celor de acum, — lucrul acesta. Astăzi mulțămim Domnului o vedem earăș împodobită, frumos și cu mult gust.

Actul sfințirii l-a săvârșit Prea O. D. protopresbiter tractual: *Romul Mircea*, — cu asistența parohului local Zachei I. Sasu.

După stropire cu apă sfințită, părintele protopop prin o vorbire acomodată și ascultată cu mare atențiune de mulțimea poporului adunat, a arătat însemnătatea bisericii, puind la inima poporului grija și cercetarea lăcașului sfânt, care ni-a fost totdeauna scut în atâtea veacuri triste, prin câte am trecut noi, poporul român.

Mai pune la inima credincioșilor ascultarea de mai marii noștri, împlinirea poruncilor bisericești și civile, iubirea de aproapei, ca astfel pace să avem între noi. Laudă credința poporului nostru, care pune preț și interes pe sf. biserică, și doarește ca așa să fie și în viitor. Poporul credincios a erupt în urale însuflețite.

La urmă vorbește scurt și cuprinzător parohul Zachei I. Sasu, simțindu-se fericit, că stă în fruntea unor credincioși, cari îl ascultă întru toate și fac prin aceasta zilele bătrânețelor sale ticnite și mângăiate.

Z.

Știrile zilei

Inaugurarea anului școlar 1918/1919 la seminar. Sâmbătă în 15/28 Septembrie a. c. fiind ziua S. Mucenic Nichita Romanul, patronul seminarului «Andreian», s'a oficiat în catedrală sfânta liturgie și invocarea Duhului sfânt, pontificând I. P. C. Sa arhimandrit — director seminarial, *Dr. Eusebiu R. Roșca*, asistat de preoții profesori seminariali: Dr. V. Stan și T. Popovici, precum și de diaconul Dr. Oct. Costea, secretar consistorial.

După serviciul divin, adunându-se elevii în sala pentru festivități a institutului și fiind de față comisarii consistoriali P. O. D. N. Ivan, Dr. G. Proca, precum și dl. comisar ministerial Barabăș Endre și toți profesorii, a urmat inaugurarea noului an școlar prin o vorbire corăspunzătoare rostită de I. P. C. Sa părintele director seminarial Dr. Eusebiu R. Roșca.

Un chilogram de zahăr 5 coroane. O ordonanță guvernului a urcat prețul unei măști metrice de năpi de zahăr la 14 cor. Conducătorii fabricilor și guvernul tractează acum în direcția, ca prețul unui kg. de zahăr să se urce la 5 cor.; acum e 3/30 cor.

Dela școalele centrale române din Brașov. Până acum s'au înscris:

a) la gimnaziu: cl. I 56 elevi, cl. II 53, cl. III 37, cl. IV 35, cl. V 23, cl. VI 25, cl. VII 22, cl. VIII 14, total 265;

b) la reale: cl. I 46, cl. II — III 10, cl. IV 6, total 62.

c) la școala comercială: cl. I 48, cl. II 40, cl. III 19, total 107.

Inaugurarea festivă a anului școlar s'a făcut Duminecă, în 22 Sept., prin serviciul divin, ținut în biserica Sf. Nicolae, la care au participat elevii și profesorii. — Excursia obișnuită în Poiană s'a ținut cu elevii școalelor comerciale Joia trecută, iar cu elevii școalelor medii în 26 Sept. Ambele excursii au fost favorizate de timp favorabil.

(G. T.)

«Lumina» institut de credit și economii în Sibiu, își urcă capitalul societății dela Cor. 600.000 — la Cor. 1000.000 — eventual la 1200.000 — Conform prospectului publicat, condițiunile de emisiune sânt avantajoase: Neacționarii primesc o acțiune nouă cu Cor. 200 — nominal, plus Cor. 100 — taxa de emisiune. Plățile se pot face în rate: de fiecare acțiune, la 1 Noiembrie a. c. Cor. 60, iar la 1 Februarie, 1 Mai și 1 August 1919 câte Cor. 50 —

Recomandăm călduros publicului nostru să participe la noua emisiune a «Luminii», care este un institut cu afaceri solide, și merită să fie sprijinit și pentru misiunea culturală ce a luat asupra sa.

Constituire. Societatea de lectură «Andreiu Șaguna» a elevilor Seminarului arhidiecezan «Andreian» din secțiunea teologică, pe anul școlar 1918/19 în 16/29 Septembrie a. c., sub presiul I. P. C. Sale Dr. Eusebiu R. Roșca, arhimandrit, director seminarial s'a constituit astfel: President: Dr. S. Dragomir, prof. sem. Vicepresident: T. Cuculan c. III, Notar I I. Sintion c. III, Notar II L. Copacea c. I Cassar: O. Savu c. II Controlor L. Maximilian c. III, Bibliotecar: P. Tănăsioiu c. II, Vicebibliotecar D. Pavel c. I, Econom: I. Oreșlean c. II, iar în comisiunea literară s'au ales: N. Boboc, C. Cirlea și C. Rociu din cursul I; S. Banciu, C. Bărsan și G. Muntean din cursul II; O. Oniciu, N. Vraciu și O. Vraciu din cursul III.

† **Nicolae Enciu** Primim următoarele: Preotul *Nicolae Enciu* din Telina (Pustacelina), tractul protopopesc al Sighișoarei, după lungi și grele suferințe, împărțit cu sf. taine ale muribunzilor, a încetat din viață Joi în 6/19 Septembrie dimineața la ora 3 în etate de 71 ani, — 42 ani ai fericitei sale căsătorii și preoții. — Rămășițele pământești ale neuitatului nostru soț, tată și moș, s'au așezat spre veșnică odihnă Sâmbătă în 8/21 Septembrie la ora 1 p. m. în grădina lângă sf. biserică din Telina. — Fie-i țărana ușoară și amintirea în veci binecuvântată.

Jalnica familie.

Lenin a participat la o adunare. Se vestește din Petersburg, că Lenin s'a însăntoșat deplin și în 19 Sept. a participat la o ședință a sovietului comisariilor poporali.

Legionarii poloni grațiați. Maiestatea Sa, cum se anunță din Viena, a chemat la sine Vineri pe prezidentul clubului polon, *Tertil*, pe deputatul polon al camerei imperiale *German* și pe membrul din casa seniorilor *Bilinski*, și li-a adus la cunoștință, că a ordonat *sistarea deplină a procesului dela Sighetul Maramureșului împotriva legionarilor poloni*; cu toate că purtarea soldaților acuzați nu este scutită de responsabilitatea codului penal militar, totuși având în vedere numeroasele probe de marele curaj al polonilor, precum și jertfirea de sine dovedită pe câmpul luptelor și îndrăznelul frontal, domnitorul folosindu-se de dreptul său de grațiere, s'a hotărât la acest pas, în nădejdea că raportul de până acum al poporului polon față coroană va rămânea neschimbat și de aici înainte.

† **Veronica Stoica n. Ciungar** a încetat din viață Sâmbătă, în 28 Septembrie n. la orele 4 1/2 p. m., în al 32-lea an al etății și al 15-lea al căsătoriei, împărțită fiind cu sf. taine. Rămășițele pământești ale decedatei s'au așezat spre odihnă vecinică Luni, în 30 Septembrie n. la 3 ore p. m. dela locuința din Sibiu, strada Măcelarilor Nr. 30 în noul cimiter odășnesc, după ritul bisericii gr. cat. Odihnească în pace!

Adunarea ordinară de toamnă a comitatului Sibiului se va ținea Luni, în 14 Octomvrie n. 1918

Opt sute de concerte. Ziare budapeștane scriu, că în cursul iernii ce vine, se vor ținea în salele deosebitelor localități din capitală nu mai puțin de 800 concerte.

Cum se apără în străinătate împotriva boalei spaniole? În ziare elvețiene se publică interesante amănunte despre felul cum se apără locuitorii orașelor Bern, Geneva și Lausanne în contra influenței spaniole. Îndată ce s'a declarat boala epidemică, consiliul federal elvețian a oprit orice fel de întruniri în masă. În cantoanele, unde s'a arătat boala, s'au închis îndată toate teatrele, concertele, școalele șcl., ba chiar și bisericile. În sanatoriile elvețiene la vestea boalei spaniole, s'a pus pe meșcioara de noapte a fiecărui pacient o sticlă cu soluție de kalihipermangan și sub control medical s'a purtat de grijă, ca bolnavii să gargarizeze de trei ori în zi. În scurt timp, de câteva săptămâni, epidemia din Elveția a încetat. Facă și alte țări tot așa.

De 70 de ani. Duminecă, în 29 Septembrie, și-a serbat aniversarea de 70 de ani a nașterii sale celebrul bărbat August Forel, apostolul abstenenței și al igienei sociale.

Camera advocațială din Sibiu.

Nr. 522—1918 C. a.

Tariful advocaților

privitor la cauzele de cartea funduară

Prețul lucrului:

I. Pentru contractele de vânzare-cumpărare și intabularea lor, — din care 2/3 revine pentru contract și 1/3 parte pentru intabulare, — afară de spesele efective, (timbru, porto etc.) se calculează după valoarea obiectului și face:

Până la o valoare de K 100 . . .	K 12
Dela K 100—200	18
" " 200—500	25
" " 500—1000	35
" " 1000—1500	45
" " 1500—2000	50
" " 2000—3500	55
" " 2500—3000	60
" " 3000—3500	65
" " 3500—4000	70
" " 4000—4500	80
" " 4500—5000	90
" " 5000—6000	100
" " 6000—7000	110
" " 7000—8000	120
" " 8000—9000	130
" " 9000—10000	140
" " 10000—15000	170
" " 15000—20000	200

Peste 20000 după plus 1/2%.

II. Pentru cereri de *intabulare peminului*, de *prenotare* ori *extabulare* — afară de spesele efective:

Până la valoarea de K 100 . . .	K 10
Dela K 100—200	12
" " 200—500	20
" " 500—1000	25
" " 1000—2000	30
" " 2000—3000	35
" " 3000—4000	40
" " 4000—5000	50
" " 5000—10000	60
" " 10000—20000	80

Peste K 20000 după plus 1/4%.

III. Pentru *obligățiuni* și *cvite de extabulare*:

După suma dela K 1—200 . . .	K 3
Dela K 200—1000	6
" " 1000—5000	20
" " 5000—10000	30
" " 10000—20000	60

Peste K 20000 după fiecare K 5000 începute K 1.

IV. Pentru epistole de solicitare ori avizuri simple în chestii:

Până la K 2000	K 5
" " 10000	10

Peste K 10000 de fiecare K 5000 începute câte K 2.

Restrângerea concurenței necinstite:

§. 1. Taxele fixate în acest tarif sânt a se tracta ca minimale, prin armare este interzis a încheia pe viitor cu oricine învoielii contrare acestui tarif, chiar și pe lângă onorar anual; învoielile de până aci rămân în vigoare.

§. 2. Observarea în întregime a acestui tarif — valabil cu ziua de azi — este pusă sub paza cinstiei colegiului advocațial.

Acest tarif a fost primit de comitetul Camerii advocațiale din Sibiu, în ședința sa ținută la 14 Septembrie 1918.

Dr. Bordan m. p.,
prezidentul Camerii.

Dr. Bruckner m. p.,
secreț. subst. al Camerii.

Posta redacției

Dlul I. St. în B. Observările din nr. 95 sânt generale. Nu se pomeneste nici un nume. Inșuți zici, că sânt «bune, frumoase și foarte la loc.» De asta ne pare bine. Un răspuns s'ar putea da numai în *această* formă. Dar, cu «urda'n Turda» și cu critica la adresa celui mort, nu se discută între oameni cumpătați la vorbă.

Concurs

1—3

(247) 1—3

(250) 1—3

(242) 2-3

(232) 3—3

(240) 3—3

(239) 3—3

V. Dămlanu,
protopop.

Editura și tiparul tipografiei arhidiecezane*